

Sygn. akt I A Ca 173/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Dobrowolski (spr.)
Sędziowie	:	SA Elżbieta Kuczyńska SA Małgorzata Dołęgowska
Protokolant	:	Urszula Westfal

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **S.A. w B.**

przeciwko (...) **Spółce z o.o. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanego**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 14 listopada 2013 r. sygn. akt VII GC 130/11

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanego (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz powoda (...) S.A. w B. kwotę 13.597,38 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.**

i w sprawie z powództwa (...) **Spółki z o.o. w W.**

przeciwko (...) **S.A. w B.**

o zapłatę

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 14 listopada 2013 r. sygn. akt VII GC 130/11

I. *oddala apelację;*

II. *zasądza od powoda (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz pozwanego (...) S.A. w B. kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.*

UZASADNIENIE

Powód (...) SA w B. w pozwie skierowanym przeciwko (...) spółce z o. o. w W. domagał się zasądzenia od pozwanego na jego rzecz kwoty 2.138.009,98 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31.05.2011 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenia kosztów procesu.

W uzasadnieniu powództwa powód wskazał, że w dniu 10.12.2010 r. zawarł z pozwanym umowę nr (...) oraz umowę nr (...), na mocy których nabył łącznie 81.720 akcji imiennych, nieuprzywilejowanych (...) Spółki Akcyjnej w B.. Umowy zostały zawarte pod warunkiem zawieszającym, iż w terminie do dnia 15.12.2010 r. zarząd powoda podejmie uchwałę o podniesieniu kapitału zakładowego poprzez emisję nowych akcji w ramach kapitału docelowego z pozbawieniem prawa poboru dotychczasowych akcjonariuszy, które to akcje zostaną zaoferowane w drodze subskrypcji prywatnej do objęcia przez pozwanego w zamian za wkład pieniężny, przy czym wniesienie wkładu pieniężnego na pokrycie akcji miało nastąpić przez potrącenie wierzytelności powoda wobec pozwanego o pokrycie akcji w podwyższonym kapitale zakładowym z wierzytelnością pozwanego wobec powoda z tytułu zapłaty ceny sprzedaży akcji (...) SA w B.. Zapłata ceny wynikającej z umowy nr (...) miała nastąpić w ten sposób, że kwotę 488.000 zł powód miał zapłacić w dniu zawarcia umowy tytułem zaliczki na cenę sprzedaży akcji (...) SA w B., kwota 6.821.314,92 zł winna ulec potrąceniu z wierzytelnością powoda względem pozwanego z tytułu wniesienia wkładu pieniężnego za akcje powódki, a kwotę 4,15 zł powód miał zapłacić w terminie 7 dni roboczych od daty ziszczenia się ww. warunku zawieszającego. Na mocy postanowienia § 5 umowy nr (...) z dnia 10.12.2010 r. powód miała zapłacić kwotę 1.650.000 zł w terminie 3 dni roboczych od daty ziszczenia się ww. warunku zawieszającego oraz spełnienia przez pozwanego określonych zobowiązań wynikających z przedmiotowej umowy, kwota 5.659.313,24 zł winna ulec potrąceniu z wierzytelnością powódki względem pozwanej z tytułu wniesienia wkładu pieniężnego za akcje powódki oraz kwotę 5,83 zł powód miał zapłacić w terminie 7 dni roboczych od daty ziszczenia się ww. warunku zawieszającego oraz spełnienia przez pozwaną określonych zobowiązań wynikających z przedmiotowej umowy. W treści obu umów sprzedaży z dnia 10.12.2010 r. znalazły się oświadczenia i zapewnienia pozwanego oraz członków jego zarządu, że (...) SA nie została postawiona w stan upadłości, nie jest wobec niej prowadzone postępowanie układowe lub likwidacyjne ani, że – według najlepszej wiedzy pozwanej – nie został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości, a także, że pozwany nie jest w posiadaniu informacji na temat jakichkolwiek okoliczności mogących spowodować wszczęcie takiego postępowania, zaś sytuacja finansowa (...) SA nie uzasadnia wszczęcia żadnego z ww. postępowań; zapewnienia i oświadczenia zarządu (...) SA dotyczące jej sytuacji prawnej, finansowej i ekonomicznej zawarte w załączniku do umów są prawdziwe, kompletne i rzetelne. Na podstawie zawartych umów z dnia 10.12.2010 r. powódka dokonała na rzecz pozwanej zapłaty ceny akcji, tj. łącznie kwoty 2.138.009,38 zł. Następnie w dniu 17.12.2010 r. zawarto pomiędzy stronami umowę objęcia akcji, na mocy której pozwany objął 1.896.752 akcji (...) SA w B. za łączną cenę emisyjną w wysokości 12.480.628,16 zł. Strony postanowiły, że wniesienie wkładu pieniężnego nastąpi poprzez potrącenie wzajemnych wierzytelności.

Według powoda powyższe transakcje zostały poprzedzone licznymi analizami due diligence przeprowadzonymi przez wyspecjalizowane kancelarie prawne oraz biegłych rewidentów. Przedmiotem badania były także sprawozdania finansowe (...) SA za rok 2008 oraz 2009. Analizy te nie wykazały złej kondycji finansowej spółki. Jednakże po zmianie zarządu (...) SA powód pismem z dnia 11.03.2011 r. został poinformowany, że strata spółki na dzień 31.12.2010 r. wynosiła 3.935.875,10 zł. We wniosku o ogłoszenie upadłości z dnia 11.04.2011 r. przedstawiono stratę (...) SA w wysokości 28.781.079,12 zł. Natomiast rachunek zysków i strat spółki za 2010 r. sporządzony w dniu 14.04.2011 r. wykazał stratę w kwocie 35.457.772,05 zł na koniec roku bilansowego. Z uwagi na to powód uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w umowach sprzedaży z dnia 10.12.2010 r. poprzez złożenie pozwanemu w dniu 16.05.2011 r. stosownego prawno-kształtującego oświadczenia woli. Mianowicie uchylił się od wszystkich skutków prawnych oświadczeń woli jako złożonych pod wpływem błędu wywołanego przez pozwanego, a na wypadek gdyby powyższe oświadczenie woli okazało się prawnie nieskuteczne, powód odstąpił od umów sprzedaży z uwagi na

niedające się naprawić wady przedmiotu umów sprzedaży oraz niemożliwość wymiany przedmiotu sprzedaży na inny wolny od wad. Jednocześnie powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 2.138.009,98 zł tytułem zwrotu świadczenia spełnionego bez ważnej podstawy prawnej.

Powód swe roszczenie wywodził z instytucji nienależnego świadczenia wskazanej w art. 410 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 405 k.c., a także ewentualnie w przypadku uznania, że nastąpiło odstąpienie od umów sprzedaży, z tytułu rękojmi za wady rzeczy na podstawie art. 560 § 2 k.c. w zw. z art. 494 k.c. Powód podnosił, że wartość przedsiębiorstwa (...) SA oraz jego sytuacja finansowa była różna do tej, która była przedmiotem zapewnień przez pozwanego złożonych w umowach sprzedaży, a także oświadczeń zarządu (...) SA. Zdaniem powoda zakupione akcje, wobec kondycji finansowej spółki oraz jej straty bilansowej, były w istocie bezwartościowe. Powód podkreślił, że wobec aktywnych działań pozwanego, który przedstawił obraz aktywów i pasywów spółki jako nieporównywalnie lepszy od stanu rzeczywistego, koniecznym było podjęcie działań zmierzających do anulowania skutków prawnych zawartych umów sprzedaży.

Pozwany (...) spółka z o.o. w W. wniósł o oddalenie powództwa. Podkreślił, że w opinii członków zarządu pozwanego oraz według ich wiedzy na dzień zawierania umów sprzedaży akcji z dnia 10.12.2010 r. nie było podstaw do ogłoszenia upadłości (...) SA. Bezpodstawne było powoływanie się przez powoda na fakt złożenia w dniu 11.04.2011 r. przez ówczesnego prezesa (...) SA w B. wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, skoro wniosek ten sporządzony jako w sposób wadliwy oraz podpisany niezgodnie z zasadami reprezentacji został przez sąd oddalony. Tym samym nie można uznać, że zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości było wolą całego zarządu i że istniały obiektywne przesłanki do ogłoszenia upadłości (...) SA. Pozwany podnosił, że w odpowiedzi na oświadczenia powoda w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych w umowach sprzedaży z dnia 10.12.2010 r., pozwany w dniu 23.05.2010 r. skierował do powoda oświadczenie, w którym nie uznał uchylenia się od skutków prawnych umów sprzedaży, uznał odstąpienie od umów za bezpodstawne i bezskuteczne, a także uznał za bezpodstawne roszczenie zgłoszone przez powoda z zakresie odszkodowania i odmówił wypłaty odszkodowania. Pozwany dodatkowo wskazał, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż powód działał pod wpływem błędu, gdyż przed zawarciem umów sprzedaży przeprowadził wnikliwe badanie due diligence (...) SA oraz jej podmiotów zależnych, zatem sytuacja finansowa spółki i całej grupy kapitałowej spółki była znana kupującemu akcje w dniu zawarcia przedmiotowych umów, co wyklucza podnoszenie zarzutu działania pod wpływem błędu.

W dniu 9.03.2012 r. (...) spółka z o. o. w W. wniósł przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w B. powództwo o zasądzenie kwoty 13.656.614,40 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 16.06.2011 r. do dnia zapłaty, ewentualnie o nakazanie (...) Spółce Akcyjnej wydania 1.598.899 sztuk akcji zwykłych na okaziciela (...) Spółki Akcyjnej serii (...) o wartości nominalnej jednej akcji 0,10 zł i łącznej wartości nominalnej 159.889,90 zł oraz 297.853 sztuk akcji zwykłych na okaziciela serii (...) o wartości nominalnej jednej akcji 0,10 zł i łącznej wartości nominalnej 29.785,30 zł, a także zasądzenie tytułem odszkodowania kwoty 7.492.170 zł oraz zasądzenia kosztów procesu. (...) spółka z o. o. wyjaśnił, że w oparciu o umowę objęcia akcji z dnia 17.12.2010 r., objęła akcje (...) w kapitale zakładowym (...) SA. Jednakże pomimo skutecznego zarejestrowania przez sąd rejestrowy podwyższenia kapitału, (...) SA nie wydała (...) spółce z o. o. w W. przysługujących jej akcji. Po powzięciu informacji o ogłoszeniu w dniu 16.06.2011 r. przez N. V. z siedzibą w A. wezwania do składania zapisów na akcje (...) SA, (...) spółka z o. o. w W. w dniu 19.07.2011 r. złożył zapis na sprzedaż akcji oraz zlecenie sprzedaży akcji. Łączna cena akcji wynosiła 13.656.614,40 zł. Sprzedaż nie doszła do skutku, gdyż zapis i zlecenie nie mogło zostać przyjęte do realizacji przez (...) Bank (...) SA z uwagi na brak dokumentów akcji (...) Nie mogąc uczestniczyć w wezwaniu (...) spółka z o. o. w W. postanowił sprzedać akcje na rynku wtórnym i dnia 01.08.2011 r. została zawarta umowa przedwstępna sprzedaży akcji (...) zawarta z (...) Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym reprezentowanym przez (...) w W. za łączną cenę w kwocie 13.656.614,40 zł. (...) SA pomimo wezwania odmówił wydania odcinków zbiorowych akcji (...), Fundusz Inwestycyjny odstąpił od umowy przedwstępnej.

(...) SA w B. złożył odpowiedź na ten pozew, w której wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na rzecz pozwanej kosztów procesu. Podkreślił, że nie naruszył obowiązków kontraktowych wynikających z umowy objęcia akcji, gdyż umowa ta nie zawierała zobowiązania do wydania akcji (...). Tym samym nie zaktualizowała się pierwsza i podstawowa przesłanka odpowiedzialności kontraktowej w oparciu o art. 471 k.c., przy czym pozwany wskazał, że

umowę objęcia należy rozpatrywać w kategoriach zobowiązania nieważnego. Pozwany nie mógł wydać powodowi odcinków zbiorowych akcji (...), albowiem akcje te nie zostały opłacone. Brak opłacenia akcji (...) wynika z faktu, iż pozwany skutecznie uchylił się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych w umowach sprzedaży z dnia 10.12.2010 r., co miało związek z rażąco odmiennym stanem majątkowym (...) SA w porównaniu do tego, o którym został zapewniony przez powoda. Powód nie mógł skorzystać z uprawnienia do uczestnictwa w wezwaniu do wykupu akcji, gdyż nie posiadał uprawnień udziałowych wynikających z akcji (...), a także nie można było w kontekście zawartej umowy przedwstępnej doprowadzić do skutecznego przeniesienia własności akcji (...).

Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem wydanym w dniu 20.05.2013 roku zarządził połączenie obu tych spraw zarejestrowanych pod sygnaturami VII GC 130/11 i VII GC 42/12 i prowadził je dalej pod sygnaturą VII GC 130/11.

Sąd ten następnie wyrokiem z dnia 14 listopada 2013r. w sprawie z powództwa (...) SA w B. przeciwko (...) spółce z o. o. w W. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.138.009,98 zł z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym od dnia 31.05.2011 r. do dnia zapłaty oraz obciążył pozwanego kosztami procesu; z kolei w sprawie z powództwa (...) spółki z o. o. w W. przeciwko (...) SA w B. oddalił powództwo i obciążył powoda kosztami procesu.

Według ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego w dniu 10.12.2010 r. strony zawarły umowy nr (...), na mocy których (...) SA miał nabyć łącznie 81.720 akcji imiennych, nieuprzywilejowanych (...) SA w B.. Zapłata części ceny za nabywane akcje miała nastąpić poprzez potrącenie z wierzytelnością (...) SA względem (...) spółki z o.o. z tytułu wniesienia wkładu pieniężnego za akcje (...) SA. W dniu 17.12.2010 r. strony zawarły umowę objęcia akcji, na mocy której (...) spółka z o.o. miała objąć 1.896.752 akcji (...) SA za łączną cenę emisyjną w wysokości 12.480.628,16 zł. Strony postanowiły, że wniesienie wkładu pieniężnego nastąpi poprzez potrącenie wzajemnych wierzytelności. W dniu 13.05.2013 r. (...) SA skierował do (...) spółki z o. o. w W. pismo, w którym oświadczył, że uchyła się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w umowach sprzedaży z dnia 10.12.2010 r., jako złożonych pod wpływem błędu wywołanego przez drugą stronę, a na wypadek gdyby powyższe oświadczenie woli okazało się prawnie nieskuteczne (...) SA złożył oświadczenie, że odstępuje od umów sprzedaży z uwagi na niedające się naprawić wady przedmiotu umów sprzedaży oraz niemożliwość wymiany przedmiotu sprzedaży na inny wolny od wad. (...) SA wezwał do zapłaty kwoty 2.138.009,98 zł tytułem zwrotu świadczenia spełnionego bez ważnej podstawy prawnej.

W dniach 20.05.2011 r. oraz 30.05.2011 r. (...) spółka z o. o. złożył oświadczenia, w których ustosunkowała się do oświadczeń woli (...) SA uznając je za bezskuteczne. Pismami z dnia 12.07.2011 r. oraz z dnia 14.07.2011 r. wezwał (...) SA do wydania odcinków zbiorowych akcji (...). (...) spółka z o. o. w W. w dniu 19.07.2011 r. złożył zapis na sprzedaż akcji na rzecz N. V. z siedzibą w A. oraz zlecenie sprzedaży akcji. Dnia 01.08.2011 r. została zawarta umowa przedwstępna sprzedaży akcji (...)z (...)reprezentowanym przez (...)w W. za łączną cenę w kwocie 13.656.614,40 zł. W dniu 14.09.2011 r. Fundusz Inwestycyjny odstąpił od umowy przedwstępnej w związku z bezskutecznym upływem terminu na dostarczenie odcinków zbiorowych akcji (...) SA.

Sąd Okręgowy następnie odniósł się do twierdzeń pełnomocnika pozwanego dotyczących skutków braków formalnych wniosku o ogłoszenie upadłości wniesionego przez reprezentanta spółki (...), a mianowicie jego oddalenia i zakwestionowania prawa członka zarządu do wniesienia tego wniosku jednoosobowo, z uwagi na obowiązującą reprezentację łączną. W rzeczywistości wniosek został on zwrócony zarządzeniem zastępcy przewodniczącego VIII Wydziału Gospodarczego Sądu Rejonowego w Białymstoku z dnia 11.05.2011 r. Ponadto, brak było podstaw do tego, aby kwestionować prawo członka zarządu do samodzielnego zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, nawet wówczas gdy w reprezentowanej przez niego spółce obowiązywała reprezentacja łączna. Analiza treści art. 20 ust. 2 pkt 2 prawa upadłościowego i naprawczego powinna prowadzić do wniosku, że każdy z reprezentantów osoby prawnej jest uprawniony do samodzielnego złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, chociażby przy reprezentacji podmiotu obowiązywało współdziałanie dwóch lub więcej członków organu.

Zdaniem Sądu Okręgowego sporną kwestią pomiędzy stronami, a zarazem decydującą dla rozstrzygnięcia sprawy, było ustalenie skuteczności prawnej oświadczenia złożonego przez (...) SA w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń woli zawartych w umowach sprzedaży z dnia 10 grudnia 2010 r., jako złożonych pod wpływem

błędu bądź też ewentualnie - odstąpienia od ww. umów sprzedaży z uwagi na niedające się usunąć wady przedmiotu sprzedaży. W przypadku uznania, że ww. oświadczenie wywołało skutek prawny w postaci unicestwienia zawartych umów sprzedaży, to tym samym świadczenie spełnione przez (...) SA w postaci zapłaty kwoty 2.138.009,98 zł stanowiącej część ceny sprzedaży akcji spółki (...) SA było świadczeniem nienależnym i powinno ono podlegać zwrotowi, a jednocześnie (...) SA nie mógł wydać swych akcji na okaziciela (...) wobec braku ich opłacenia (nie doszło bowiem do skutecznego prawnie potrącenia obu wierzytelności z uwagi na nieistnienie jednej z nich).

Według Sądu Okręgowego do oceny czy (...) SA skutecznie złożył oświadczenie z dnia 13 maja 2011 r., konieczne było ustalenie tego czy przy zawieraniu umów sprzedaży z dnia 10.12.2010 r. działał pod wpływem błędu, o którym mowa w art. 84 § 1 i 2 k.c. Wskazał w tym kontekście na stanowisko piśmiennictwa, zgodnie z którym błędy odnoszące się do cech przedsiębiorstwa spółki akcyjnej należy uznać za błędy co do treści czynności, która polega na zbyciu akcji w tej spółce, a błąd co do czynników ryzyka, które były przedmiotem oświadczeń zbywcy złożonych w umowie, jest błędem objętym treścią czynności prawnej, a więc błędem prawnie doniosłym.

Zdaniem Sądu Okręgowego wobec złożonych przez (...) spółkę z o. o. w W. oświadczeń nt. sytuacji prawnej, finansowej i ekonomicznej (...) SA, powód miał prawo oczekiwać, że kondycja ekonomiczno-finansowa spółki, której akcje nabywał, jest adekwatna do składanych zapewnień. W szczególności, iż nie uzasadniała ona w dniu zawarcia umów sprzedaży wszczęcia postępowania upadłościowego, a (...) SA nie stała się niezdolna do spłaty swoich zobowiązań, ani nie stała się niewypłacalna w inny sposób. Transakcja zakupu akcji (...) SA została poprzedzona licznymi analizami due diligence przeprowadzonymi przez wyspecjalizowane kancelarie prawne oraz biegłych rewidentów. Badania te nie wykazały niepokojących syndromów złej kondycji finansowej spółki. Sprawozdanie finansowe (...) SA za 2009 r. wykazało stratę netto w wysokości 194.173,23 zł. W raporcie z oszacowania godziwej wartości przedsiębiorstwa przygotowanym przez Kancelarię (...) spółkę z o. o., aktualnym na dzień 30.09.2010 r., wartość majątku spółki ustalono na kwotę 36.958.457 zł, natomiast stratę w wysokości 1.425.634 zł. Także w raporcie przygotowanym przez (...) spółkę z o. o. w B. potwierdzono stratę spółki w kwocie 1.425.634 zł. Z kolei w raporcie na temat finansowego i podatkowego badania due diligence (...) SA sporządzonym przez Kancelarię (...) dr (...) spółkę z o. o. wskazano stratę za pierwsze pięć miesięcy 2010 r. w wysokości 946.000 zł. Pozwany w trakcie procesu podnosił, iż uwzględnienie zastrzeżeń biegłego rewidenta dotyczących sprawozdania finansowego (...) SA za 2009 r. powodowałoby zwiększenie strat spółki, to jednak strata ta wahałaby się w dalszym ciągu w kwocie rzędu kilku milionów złotych, a nie w kwocie około sześciokrotnie większej. Co prawda (...) SA musiał zdawać sobie sprawę, że (...) SA ponosi w ostatnich latach straty, to jednak nie można zgodzić się z twierdzeniem, że powód zaakceptowałaby stratę (...) SA w kwocie 35.457.772,05 zł na koniec 2010 r. i w tej sytuacji dokonałaby zakupu akcji przedmiotowej spółki. W ocenie Sądu Okręgowego zasady doświadczenia życiowego zdają się przeczyć takiemu irracjonalnemu zachowaniu każdego profesjonalnego przedsiębiorcy.

Sąd ten w dalszej kolejności stwierdził, iż w zgromadzonym w sprawie materiale brak jest dowodów, świadczących o tym, że (...) SA miał wiedzę o rzeczywistej kondycji finansowej (...) SA. Powód nie tylko otrzymał zapewnienia od pozwanej o stabilnej sytuacji ekonomicznej (...) SA, to dodatkowo dołożył należytej staranności i przeprowadził szereg badań i analiz w celu uzyskania informacji o rzeczywistej sytuacji spółki, której akcje miała kupić. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury badania te nie mogą niweczyć możliwości powołania się przez kupującego na wadę oświadczenia woli. Ostatecznie wynik finansowy (...) SA za rok 2010 potwierdził, że już na dzień zawarcia przedmiotowych umów sprzedaży, spółka ta znajdowała się w bardzo złej kondycji finansowej uzasadniającej wszczęcie postępowania upadłościowego (strata na koniec 2010 r. w wysokości 35.457.772,05 zł). Wystąpiła zatem przesłanka wskazana w treści art. 11 ust 2 prawa upadłościowego i naprawczego, bowiem (...) SA posiadała więcej długów niż wynosił jej majątek. Tym samym (...) SA znajdował się pod wpływem błędu podczas zawierania umów sprzedaży z dnia 10.12.2010 r.

Sąd Okręgowy następnie wyjaśnił, iż dla ustalenia możliwości uchylenia się od skutków prawnych, złożonych pod wpływem błędu oświadczeń woli skierowanych do drugiej strony i stanowiących element czynności prawnej odpłatnej, niezbędnym jest ustalenie dodatkowej przesłanki, opisanej w art. 84 § 1 zdanie drugie k.c. Przy czym ustalenie, iż błąd dotyczy treści czynności prawnej i jest obiektywnie istotny, nie jest wystarczające. Zgodnie z tym przepisem spełniona

być musi ponadto jedna z trzech wskazanych w nim przesłanek, mianowicie druga strona błęd wywołała swoim choćby niezawinionym zachowaniem albo o błędzie wiedziała, lub z łatwością błąd mogła zauważyć. Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie wystąpiła pierwsza z ww. przesłanek. W materiale dowodowym, m.in. w umowach sprzedaży, znajdują się oświadczenia i zapewnienia pozwanego, że (...) SA nie została postawiona w stan upadłości, nie jest wobec niej prowadzone postępowanie układowe lub likwidacyjne ani, że – według najlepszej wiedzy pozwanej – nie został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości a także, że pozwana nie jest w posiadaniu informacji na temat jakichkolwiek okoliczności mogących spowodować wszczęcie takiego postępowania, zaś sytuacja finansowa (...) SA nie uzasadnia wszczęcia żadnego z ww. postępowań; zapewnienia i oświadczenia zarządu (...) SA dotyczące jej sytuacji prawnej, finansowej i ekonomicznej zawarte w załączniku do umów są prawdziwe, kompletne i rzetelne. Nieprawdziwy obraz rzeczywistej sytuacji finansowej (...) SA został m.in. wykreowany przez treść powyższych oświadczeń, jak i dokumentów finansowych przedłożonych przez pozwaną. Skutkowało on wywołaniem błędnego przekonania u powoda co do przedmiotu transakcji sprzedaży, tj. niezgodności pomiędzy rzeczywistym stanem podmiotu (wartości jego majątku), którego akcje były nabywane, a jego odzwierciedleniem w świadomości zarządu powódki. Do zastosowania art. 84 § 1 zdanie drugie k.c. wystarcza, aby zachowanie drugiej strony było współprzyczyną błędu.

Zdaniem Sądu Okręgowego zeznania świadków A. T., A. J., A. Z., B. F., M. S., L. C. oraz Z. Ł. nie miały znaczenia dla sprawy, albowiem nie posiadali oni stosownej wiedzy związanej z przeprowadzeniem transakcji sprzedaży akcji (...) SA oraz składanych w związku z tym oświadczeń przez pozwanego bądź też jako byli członkowi zarządu (...) SA byli bezpośrednio zainteresowani w tym aby przedstawić sytuację ekonomiczną spółki akcyjnej pod koniec 2010 r. jako zadawalającą z uwagi na ich ewentualną odpowiedzialność karną bądź cywilną. Dlatego nie mógł oprzeć na zeznaniach tych ostatnich, jak również na zeznaniach reprezentanta pozwanej, bowiem pozostawały one w rażącej sprzeczności z ostatecznie sporządzonymi dokumentami finansowymi.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w trakcie procesu początkowo postanowił dopuścić dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości S. K.. Jednakże opinia sporządzona przez biegłego nie była kompletna ani klarowna. Sąd ten doszedł do przekonania, że ujawniona kilkudziesięcio milionowa strata bilansowa, w miejsce deklarowanej, była wystarczającą podstawą do uznania, że powód mógł się skutecznie uchylić od złożonego oświadczenia woli. Ostatecznie więc zbędne było powoływanie biegłego na okoliczność ustalania, czy w dacie złożenia omawianych wcześniej oświadczeń istniała podstawa do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Skoro była kilkumilionowa strata, to zaistniała przesłanka do ogłoszenia upadłości na podstawie art. 11 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego. (...) SA był znacznie niższy niż jej zobowiązania. W ocenie Sądu Okręgowego badanie przez biegłego czy należy w takiej sytuacji złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości było zbędne.

Sąd ten za podstawę rozstrzygnięcia uwzględniającego powództwo (...) SA przyjął art. 410 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 405 k.c. Przyjął, iż w związku ze złożonym przez powoda oświadczeniem o uchyleniu się od wszystkich skutków prawnych oświadczeń woli jako złożonych pod wpływem błędu podstawa świadczenia odpadła, a tym samym pozwany jest zobowiązana do zwrotu tego co otrzymała od powódki w związku z umowami sprzedaży. O odsetkach orzekł zgodnie z art. 481 kc biorąc pod uwagę żądanie powoda.

Sąd Okręgowy w dalszej kolejności wyjaśnił, iż sentencja wyroku w drugiej sprawie jest swoistą konsekwencją jego rozstrzygnięcia w pierwszej sprawie. Sprawy te stanowią swoje odbicie lustrzane. Zasądzenie roszczenia w jednej ze spraw, automatycznie powodowało, że w drugiej sprawie roszczenie należało oddalić. Sąd Okręgowy przyjął, że (...) SA skutecznie złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych umów sprzedaży z dnia 10.12.2010 r. i uznał tym samym roszczenie (...) spółki z o. o. w W. w przedmiocie wykonania umowy objęcia akcji za bezzasadne. Uznał, że w sprawie nie wystąpiły przesłanki odpowiedzialności kontraktowej z art. 471 k.c., albowiem w momencie złożenia oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych w umowach sprzedaży z dnia 10.12.2010 r., przestało istnieć zobowiązanie pozwanego do wydania powodowi akcji (...). Pozwany nie mógł wydać powodowi odcinków zbiorowych akcji (...), albowiem akcje te nie zostały opłacone. Brak opłacenia akcji (...) wynika z faktu, iż pozwany skutecznie uchylił się od skutków prawnych wynikających z umów sprzedaży. W przedmiotowej sprawie nie powstała także szkoda po stronie powodowej, gdyż powód nie mogła skorzystać z uprawnienia do uczestnictwa

w wezwaniu do wykupu akcji, ponieważ nie posiadała uprawnień udziałowych wynikających z akcji (...). Z tych też względów nie mogła zawrzeć skutecznej prawnie umowy przedwstępnej przeniesienia własności akcji (...).

O kosztach procesu Sąd Okręgowy w obu sprawach orzekł zgodnie z art. 98 kpc.

Apelację od tego wyroku wniosła (...) spółka z o.o. w W.. Zaskarżyło wyrok Sądu Okręgowego w całości i zarzuciło mu:

1) naruszenie prawa materialnego - art. 84 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że:

- (...) S.A. była w błędzie co do sytuacji finansowej (...) S.A. w tym co do wysokości straty poniesionej przez (...) S.A. w 2010 r., podczas gdy dokumenty finansowe dot. 2009 r. przekazane (...) S.A. oraz wyceny (...) S.A. i raport z badania due diligence przeprowadzone na zlecenie (...) S.A., dawały podstawy do przewidywania straty w roku obrotowym 2010 r. w wysokości co najmniej zbliżonej do straty stwierdzonej w sprawozdaniu finansowym za 2010 rok sporządzonym w 2011 roku;
- mylne wyobrażenie (...) S.A. o rzeczywistej wysokości straty poniesionej przez (...) S.A. z działalności gospodarczej prowadzonej w 2010 roku jest błędem co do treści czynności prawnej w sytuacji, gdy zapewnienia (...) zawarte w umowach sprzedaży akcji (...) S.A. nie dotyczyły wysokości straty lub wysokości zysku za 2010 rok, a sytuacja finansowa przedsiębiorstwa (...) SA na dzień zawarcia umowy sprzedaży akcji (...) S.A. została ustalona przez (...) S.A. na podstawie dokumentów finansowych oraz sporządzonych na zlecenie (...) S.A. wycen (...) S.A. i raportu z badania due diligence przeprowadzone na zlecenie (...) S.A., które wykazywały czynnik ryzyka w postaci straty z działalności za 2010 rok w wysokości co najmniej zbliżonej do straty stwierdzonej w sprawozdaniu finansowym za 2010 rok sporządzonym w 2011 roku;
- (...) wiedział lub mógł z łatwością dowiedzieć się o błędzie co do ostatecznej wysokości straty i co do braku podstaw do wszczęcia postępowania upadłościowego, w sytuacji gdy oświadczenie (...) zostało złożone na podstawie dokumentacji finansowej i informacji dostępnych (...) S.A., w zgodzie z badaniami przeprowadzonymi na zlecenie (...) S.A., a wykrycie błędu wymagało wiadomości specjalnych i sporządzenia sprawozdania finansowego;

2) naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy:

- art. 233 § 1 k.p.c. polegające na dokonaniu ustaleń sprzecznych z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie przez przyjęcie, że w dniu 10 grudnia 2010 r. istniały przesłanki do ogłoszenia upadłości (...) S.A. podczas gdy przestanki takie nie wystąpiły, a zatem (...) S.A. nie był w błędzie co do ich wystąpienia oraz na dokonaniu ustaleń sprzecznych z opinią biegłego sądowego S. K.;
- art. 328 k.p.c. nieuzasadnieniu przyczyn odmowy uznania mocy dowodowej opinii biegłego sądowego S. K.;
- art. 278 § 1 k.p.c. oraz art. 286 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie polegające na nie oparciu wyroku o wiadomości specjalne w sytuacji, gdy okoliczności podlegające ustaleniu wymagały wiadomości specjalnych.

Na podstawie tych zarzutów skarżący wniósł o:

1) w części dotyczącej sprawy z powództwa (...) S.A. przeciwko (...) zmianę wyroku w punkcie 1. - oddalenie powództwa; w punkcie 2. - zasądzenie od (...) S.A. kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania;

2) w części dotyczącej sprawy z powództwa (...) S.A. przeciwko (...) S.A. zmianę wyroku przez: w punkcie 1. - zasądzenie od (...) S.A. na rzecz (...) S.A. kwoty 13.656.614,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty lub uwzględnienie powództwa ewentualnego o wydanie zgodnie z treścią pozwu; w punkcie 2.

- zasądzenie od (...) S.A. na rzecz (...) S.A. kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

(...) SA w B. domagał się oddalenia tej apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadniona.

Na wstępie należy wskazać, iż pozew w niniejszej sprawie spółka (...) wniosła do Sądu Okręgowego w dniu 19.07.2011r. Zgodnie więc z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16.09.2011r. o zmianie ustawy - Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 233, poz. 1381) mają do niej zastosowanie przepisy kpc obowiązujące sprzed dniem 3.05.2012r., w tym art. 479¹- 479²² kpc. Ma to takie znaczenie, iż proces między stronami powinien toczyć się w systemie prekluzji dowodowej, której wyrazem są art. 479¹² oraz art. 479¹⁴ kpc wyznaczające zakres i granice postępowania dowodowego prowadzonego, co do zasady, z inicjatywy powoda i pozwanego. Z drugiej jednak strony system działania prekluzji uzupełniony jest elementami dyskrecjonalnej władzy sędziego przewidzianej w art. 232 zd. 2 i art. 381 kpc. W orzecznictwie sądowym ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym nie jest wyłączone dopuszczenie przez sąd z urzędu - na podstawie art. 232 zd. 2 kpc - dowodu, który nie mógł być powołany przez stronę na podstawie art. 479¹² § 1 kpc (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lutego 2006r., III CK 341/05-OSNC 2006/10/174). Dopuszczenie dowodu z urzędu należy do dyskrecjonalnej władzy sądu, niekiedy- zważywszy na interes publiczny- przeradza się w obowiązek, natomiast w sprawach, w których mają zastosowanie zasady prekluzji dowodowej, podjęcie przez sąd inicjatywy dowodowej powinno być usprawiedliwione szczególnymi okolicznościami (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2007r., V CSK 377/06- OSP 2008/1/8).

W niniejszej sprawie Sąd I instancji dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu księgowości S. K. na szereg okoliczności dotyczących, między innymi, stanu finansów spółki (...) na dzień 10.12.2010r., ustalenia czy na ten dzień wystąpiły podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości tej spółki, czy jej sprawozdanie finansowe za 2009r. było sporządzone zgodnie z zasadami rachunkowości określonymi w ustawie z dnia 29.09.1994r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009r., nr 152, poz. 1223), ustalenia czy od dnia 31.12.2009r. wystąpiły zdarzenia, które mogły spowodować znaczące zwiększenie się strat tej spółki w porównaniu do straty wykazanej za ten rok oraz ustalenie wartości jednej akcji spółki na dzień 31.12.2010r. Zatem zakładać należy, iż Sąd ten początkowo doszedł do przekonania o konieczności zasięgnięcia wiadomości specjalnych, o których mowa w art. 278 kpc, a następnie po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego opinię tę zdyskwalifikował i przyjął, że zbędne było powoływanie biegłego ponieważ w jego ocenie na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów istniała podstawa do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki (...). Jest to zdaniem Sądu Apelacyjnego niekonsekwencja Sądu I instancji ponieważ z jednej strony dostrzegł on potrzebę przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, a z drugiej uznał ją za zbędną. Tym samym uznać należy za zasadny podniesiony w apelacji zarzut naruszenia przez ten Sąd art. 278 § oraz art. 286 kpc.

Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, wbrew wyżej wskazanemu stanowisku Sądu Okręgowego, iż prawidłowe rozstrzygnięcie sporu między stronami uzależnione jest jednak od zasięgnięcia opinii biegłych, ponieważ wyjaśnienie istotnych okoliczności niniejszej sprawy wymaga wiadomości specjalnych z zakresu rachunkowości i wyceny przedsiębiorstw. Niniejsza sprawa dotyczy bowiem wielu zawiłych okoliczności związanych z działalnością przedsiębiorstwa od strony ekonomicznej, finansowej i rachunkowej. Nadmienić należy, iż żądanie przeprowadzenia takiego dowodu dotyczącego w/w okoliczności zostało zawarte w pozwie spółki (...), dostrzeżono także taką potrzebę w odpowiedzi na apelację, nie zostało natomiast sformułowane w apelacji. Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny dopuścił na podstawie art. 286 w zw. z art. 232 zd. 2 kpc dowód z opinii innych biegłych albowiem podzielił ocenę Sądu Okręgowego odnoszącą się do opinii biegłego S. K.. W orzecznictwie sądowym ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym opinia biegłego podlega ocenie na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania

oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7.11.2000r., I CKN 1170/98-OSNC 2001/4/64). Zdaniem Sądu Apelacyjnego analiza opinii biegłego S. K. nie spełnia tych kryteriów. Zgodzić się należy z Sądem i instancją, iż opinia ta nie jest w pełni zrozumiała, ponadto zarzucić jej należy brak stanowczości i konsekwencji. Mianowicie biegły ten wyraził sprzeczne stanowisko co do możliwości podania wartości majątku spółki (...) na dzień 10.12.2010r.- za jednym razem wykluczył taką możliwość (k. 1192), a za drugim przyjął, że było to możliwe (k. 1192 odw.). Biegły ten wyraził także sprzeczne stanowiska odnoszące się do wiarygodności materiałów pochodzących od Kancelarii (...) dr (...) spółki z o.o. w K. ponieważ początkowo zakwestionował ich wiarygodność (k. 1178), a następnie stwierdził, iż korzystał z tych materiałów przy dokonywaniu własnych ustaleń (k. 1192 odw.). Wreszcie biegły ten w istotnej dla sprawy kwestii istnienia podstaw do wystąpienia na dzień 10.12.2010r. podstaw do ogłoszenia upadłości spółki (...) za jednym razem wyraził w tym względzie negatywny pogląd (k. 1002), by ostatecznie wskazać na trudności w ustaleniu przesłanek ogłoszenia upadłości na ten dzień (k. 1273). Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższe rozbieżności w opinii biegłego uniemożliwiały poczynienie stanowczych ustaleń faktycznych we wskazanym zakresie, w szczególności ustalenia rzeczywistej sytuacji finansowej i majątkowej spółki (...) w dniu zawarcia przedmiotowych umów przez strony.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał za konieczne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych. W postępowaniu apelacyjnym pisemną opinię dotyczącą okoliczności wskazanych w pozwie i odpowiedzi na apelację pochodzącą od spółki (...) sporządzili biegli z zakresu rachunkowości i wyceny przedsiębiorstw (...) (k. 2839-2874). Przede wszystkim biegli ci wskazali, iż ustalając stan finansów spółki (...) na dzień 10.12.2010r. ustalali wartość aktywów (majątku) oraz zobowiązań na ten dzień. Na podstawie analizy dokumentacji finansowej i księgowej spółki dołączonej do akt niniejszej sprawy biegli wyjaśnili, iż wprawdzie zawiera ona zestawienie obrotów i sald na ten dzień to obarczone ono jest błędem polegającym na tym, iż obroty za okres sprawozdawczy liczone narastająco od początku roku obrotowego oraz salda na dzień 10.12.2010r. nie zostały uzgodnione w zakresie obrotów debetowych i kredytowych oraz sald końcowych debetowych i kredytowych i świadczyło to o naruszeniu zasady podwójnego księgowania. W aktach sprawy znajduje się bilans załączony do raportu niezależnego biegłego rewidenta z przeglądu informacji (...) spółki (...) od 1.01.2010r. do 10.12.2010r. sporządzony dla spółki (...) przez Kancelarię (...) dr P. R. w K. w dniu 5.05.2011r., jednak członkowie zarządu odmówili podpisania tego bilansu, rachunku zysków i strat oraz przedstawienia oświadczenia o kompletnym ujęciu danych w księgach rachunkowych i informacji finansowych. Tym niemniej w/w Kancelaria przeprowadziła również badanie sprawozdania finansowego za 2010r. (podpisanego przez zarząd (...) i głównego księgowego), w którym wykazano stratę netto w wysokości 35.981 tys. zł i kapitał własny w wysokości -13.190 tys. zł i w związku z tym dane zaprezentowane w bilansie sporządzonym na dzień 10.12.2010r. zostały ocenione przez biegłych za prawidłowe, to znaczy prezentują one w sposób wiarygodny obraz finansów spółki (...) na ten dzień. Zasadniczą różnicą pomiędzy bilansem na dzień 10.12.2010r. a bilansem na dzień 31.12.2010r. było wprowadzenie do aktywów trwałych inwestycji długoterminowych o wartości 14.000 tys. zł oraz do kapitałów własnych nadwyżki wyceny długoterminowych inwestycji o wartości godziwej w kwocie 11.340 tys. zł. Z bilansu spółki (...) sporządzonego na dzień 10.12.2010r. wynikało, iż wartość aktywów majątku spółki w tym dniu wynosiła 101.751 tys. zł, zaś zobowiązania i rezerwy na zobowiązania na ów dzień miały wartość 125.443 tys. zł. Oznaczało to, że zobowiązania przekroczyły wartość majątku i w konsekwencji kapitał własny miał wartość ujemną (-23.692 tys. zł). Główną przyczyną takiej sytuacji był wynik finansowy netto za okres od 1.01.2010r. do 10.12.2010r. w wysokości -35.144 tys. zł (strata netto). Z majątku spółki wykazanego w bilansie można było spłacić tylko 81,9% zobowiązań i rezerw na zobowiązania bez rozliczeń międzyokresowych. Stan finansów spółki (...) na dzień 10.12.2010r. był zły ponieważ borykała się ona z terminowymi spłatami zobowiązań, stan płynnych aktywów nie był wystarczający, zobowiązania bieżące przekraczały znacznie wartość bieżących aktywów, wartość kapitału pracującego była ujemna i wynosiła -45.829,4 tys. zł, strata ze sprzedaży wynosiła -20.450 tys. zł, a strata z działalności operacyjnej -26.450 tys. zł, wskaźniki rentowności miały wartości ujemne, zobowiązania przewyższały wartość aktywów o ponad 23%. W świetle danych zawartych w bilansie sporządzonym w dniu 5.05.2011r. na dzień 10.12.2010r. kapitał własny spółki (...) miał wartość ujemną (-23.692 tys. zł) i w związku z tym został spełniony jeden z warunków ogłoszenia jej upadłości ponieważ zobowiązania przekroczyły wartość majątku. Według biegłych zarząd spółki (...) mógł nie wiedzieć o rzeczywistej sytuacji przedsiębiorstwa ponieważ ewidencja kosztów działalności była prowadzona niepoprawnie. Mianowicie z bilansu sporządzonego na dzień 11.02.2011r. wynikało, iż kapitał własny spółki miał wartość dodatnią

(13.948 tys. zł), a wyniku finansowy zamknął się mniejszą stratą (-3.936 tys. zł). Spółka (...) sporządzając sprawozdanie finansowe w dniu 11.02.2010r. zaniżyła koszty działalności podstawowej i gdyby je wykazała w poprawnej wysokości to wynik finansowy byłby znacznie niższy. W odniesieniu do prawidłowości sprawozdania (...) spółki (...) za 2009r. biegli stwierdzili, iż w księgi rachunkowe były wówczas prowadzone nierzetelnie ponieważ zostały sformułowane przez biegłego rewidenta zastrzeżenia dotyczące nieprawidłowego zaprezentowania zrealizowanej straty na opcjach walutowych w wysokości 3.259 tys. zł ujmując ją w aktywach i tym samym je zawyżając, niedokonanie odpisów aktualizujących na posiadane aktywa w spółce zależnej (...) w L. posiadającej ujemne kapitały własne w wysokości 2.856 tys. zł oraz niewłaściwego rozliczenia umów leasingowych w aktywach mimo ujemnych skutków tej operacji w kwocie 339 tys. zł. Zastrzeżenia te spowodowałyby w bilansie na koniec 2009r. zmniejszenie sumy bilansowej z 114.854 tys. zł do 108.690 tys. zł, to jest o 5,4%. Strata netto zwiększyłaby się istotnie z 194 tys. zł do 6.359 tys. zł, to jest o 3.275%. Świadczyło to o nie przestrzeganiu zasad rachunkowości. Biegli wskazali na zdarzenia, które w ciągu roku obrotowego 2010 spowodowały w sposób znaczący, to jest przynajmniej o kilkanaście milionów zł, zwiększenie strat spółki w porównaniu do straty wykazanej w 2009r. Mianowicie głównym powodem, który spowodował w sposób znaczący zwiększenie straty w 2010r. w porównaniu do straty wykazanej w 2009r. był spadek przychodów ze sprzedaży produktów o (...)078 tys. zł i wzrost kosztów wytworzenia sprzedawanych produktów o (...)767 tys. zł. Efektem tego było obniżenie marży brutto na działalności produkcyjnej i w konsekwencji wyniku finansowego o 14.846 tys. zł. W 2009r. marża brutto wynosiła 34.547 tys. zł, a w 2010r. już tylko 19.701 tys. zł. Wreszcie biegli odnieśli się także do zagadnienia wartości jednej akcji spółki (...) na dzień 10.12.2010r. Według nich przedstawiona sytuacja ekonomiczna tej spółki w latach 2009-2010 wskazuje, iż wycena akcji, które były przedmiotem inwestycji kapitałowej, w oparciu o podejście dochodowe (metoda zdyskontowanych przyszłych strumieni pieniężnych), miałyby wartość ujemną. Podobny efekt przyniosłaby metoda wartości skorygowanej aktywów netto z uwagi na ujemną wartość kapitałów własnych spółki (...) wynoszącą - 23.692 tys. zł. Biegli podtrzymali swoją pisemną opinię w ustnych wyjaśnieniach złożonych na rozprawie apelacyjnej w dniu 9.01.2015r.

Sąd Apelacyjny uznał omówioną wyżej opinię biegłych J. M. i C. K. za wiarygodną i w jej granicach uzupełnił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Opinia ta pozytywnie spełnia kryteria, na które wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7.11.2000r., I CKN 1170/98. W sposób zrozumiały odnosi się ona do wszystkich kwestii zawartych w postanowieniu dowodowym z dnia 26.06.2014r. (k. 2752 odw.). Biegli ci, w przeciwieństwie do biegłego S. K., stanowczo i konsekwentnie sformułowali swe wnioski i logicznie je uzasadnili. Nie sposób odmówić im wiedzy z dziedziny, której dotyczyła przedmiotowa opinia. Są oni biegłymi nie tylko z zakresu rachunkowości czy księgowości (jak biegły S. K.), ale także z zakresu wyceny przedsiębiorstw, co jest w niniejszej sprawie istotne ponieważ spór między stronami dotyczy kondycji spółki prowadzącej działalność gospodarczą w szerokim zakresie. Podkreślić należy, iż biegli są także nauczycielami akademickimi, legitymującymi się dorobkiem naukowym i w związku z tym posiadają szeroką wiedzę teoretyczną, a nie tylko praktyczną wynikającą z racji wieloletniego wykonywania przez nich swej funkcji. Wreszcie biegli mają swe centrum życiowe i zawodowe w innej, dużej miejscowości niż siedziba stron, co w pełni uzasadnia wniosek o ich bezstronności.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii innych biegłych (k. 2948). Wyżej zostały przedstawione motywy, którymi kierował się dopuszczając dowód z opinii biegłych J. M. i C. K.. W literaturze przedmiotu oraz w orzecznictwie sądowym wyjaśniono, iż uznanie przez sąd opinii jednego biegłego za wiarygodną, a zdyskwalifikowanie opinii drugiego biegłego, poparte uzasadnieniem takiego stanowiska, zwalnia sąd od obowiązku wzywania jeszcze jednego biegłego; potrzeba powołania innego jeszcze biegłego istniałaby wtedy, gdyby sąd nie był zdecydowany co do uznania mocy dowodowej jednej z dwu posiadanych opinii (E. Wengerek w: Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem, Wyd. Prawnicze, W-wa 1989, t.2, str. 469 i cytowane tam orzecznictwo). Powyższy pogląd przemawia za tym, iż nawet w razie niezgodności między różnymi opiniami biegłych nie jest konieczne powoływanie innych jeszcze biegłych jeśli zachodzą istotne przesłanki przemawiające za jedną z nich. Sąd Apelacyjny przedstawił już takie przesłanki przemawiające za opinią przeprowadzoną w postępowaniu odwoławczym. Za odmową przeprowadzenia dowodu z nowej opinii przemawia i to, iż skarżący w konkluzji pisma procesowego z dnia 9.12. (...) uznał pisemną opinię biegłych C. K. i J. M. uznał za zbieżną z opinią S. K. i w zakreślonym terminie 14dni (k. 2752 odw.) i wyraźnie jej nie zakwestionował (k. 2939). Wreszcie należy wyjaśnić, iż Sąd Apelacyjny nie

uwzględnił zastrzeżenia pełnomocnika skarżącego do decyzji o pominięciu wniosku o powołanie innych biegłych (k. 2948 odw.) dodatkowo z tego względu, iż nie wskazał on konkretnych przepisów, które według niego miały być w ten sposób naruszone. W orzecznictwie sądowym wyrażono w tym względzie pogląd, iż z treści art. 162 kpc wynika, że strona ma zwrócić uwagę sądowi na uchybienie przepisom postępowania; oznacza to, że jest nie wystarczające zwrócenie się do sądu o zaprotokołowanie, że strona zgłasza i wnosi o wpisanie zastrzeżenia do protokołu; zastrzeżenie będzie skuteczne, jeżeli strona wskaże przepisy, które sąd, jej zdaniem, naruszył (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27.11.2013r., V CSK 544/12- zbiór Lex nr 1438426 i w wyroku z dnia 10.08.2006r., V CSK 237/06).

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, iż Sąd Okręgowy uznał za nie przydatne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy zeznania świadków A. T., A. J., A. Z., B. F. (zeznawał jako świadek, mimo iż był on członkiem zarządu pozwanego- k. 357), B. S., L. C. i Z. Ł. ponieważ nie posiadali oni stosownej wiedzy dotyczącej przedmiotowych transakcji bądź też jako osoby pełniący funkcje w spółce (...) SA byli bezpośrednio zainteresowani aby przedstawić jej sytuację jako zadawalającą. Zdaniem Sądu Apelacyjnego częściowo można się zgodzić z powyższą oceną Sądu I instancji dotyczącą świadków wskazanych przez stronę pozwaną, tym niemniej wniosek ten jest zbyt daleko idący w odniesieniu do świadków A. T. (k. 636-638 i 2086-2088), A. J. (k. 738-740 i 2236-2237), B. S. (k. 750-753 i 2085-2086). Świadcowie ci jednak nie mieli interesu w korzystnym rozstrzygnięciu dla którejkolwiek ze stron ponieważ nie byli z nimi powiązani w sposób budzący wątpliwości co do ich wiarygodności. Ponadto z racji pełnionych funkcji w spółce (...) wieli oni z kolei bezpośrednią wiedzę na temat kondycji tej spółki w 2010r. Analiza zeznań tych osób wskazuje na zbieżność z ustaleniami i wnioskami wynikającymi z opinii biegłych C. K. i J. M.. Mianowicie według świadka A. T., pełniącego w marcu i kwietniu 2011r. funkcję prezesa (...) SA, początkowo bilans tej spółki za 2010r. zamykał się stratą około 3 mln zł. Świadek ten jednak miał wówczas wątpliwości co do operatów szacunkowych, wartości zapasów magazynowych, majątku trwałego oraz gotowych wyrobów. Wątpliwości te potwierdziły analiza Kancelarii (...), która zweryfikowała ten bilans do ujemnej kwoty – 34 mln zł. Podobne zeznania złożył świadek A. J. - doradca ekonomiczny, który sporządził sprawozdanie spółki (...) za 2010r. wykazujące stratę w wysokości ok. 36 mln zł. Także świadek B. S.- główna księgowa w spółce (...) SA do sierpnia 2011r.- zeznała, iż służby księgowe pod jej kierownictwem sporządziły ponowne sprawozdanie finansowe za 2010r. wykazujące stratę w wysokości około 35 mln zł. Dlatego Sąd Apelacyjny uznał, iż zeznania powyższych osób, nie powiązanych z żadną ze stron, zasługują na wiarę i powinny być brane pod uwagę przy dokonywaniu ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, iż nie może odnieść oczekiwanego przez skarżącego skutku zawarty w apelacji zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 kpc polegającym na dokonaniu ustaleń sprzecznych z materiałem dowodowym zgromadzonym w toku procesu przez przyjęcie, że w dniu 10.12.2010r. istniały przesłanki do ogłoszenia upadłości spółki (...) SA. Jak już o tym była wyżej mowa Sąd uznał, iż w chwili zawarcia przedmiotowych umów wystąpiła w tej spółce kilkumilionowa strata i tym samym zaistniała przesłanka do ogłoszenia jej upadłości określona w art. 11 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego. Zgodnie z tym przepisem dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje. Przepis ten statuuje przesłankę niewypłacalności w postaci nadmiernego zadłużenia, które określa się niekiedy jako tzw. upadłość bilansowa. Co do zasady upadłość bilansowa ma miejsce wówczas, gdy w bilansie dłużnika, w pozycji „kapitał własny” wykazana jest wartość ujemna. W orzecznictwie wyjaśniono w tym kontekście, iż prowadzenie działalności gospodarczej ze stratą nie jest równoważne z nadmiernym zadłużeniem spółki, jeśli straty mają pokrycie w aktywach spółki; upadłości nie usprawiedliwia także mechaniczne porównanie sum bilansowych, bez oceny struktury pozycji biernych majątku, zwłaszcza gdy np. są to w większości krótkoterminowe pożyczki bankowe, typowe dla współczesnej działalności gospodarczej (Prawo upadłościowe i naprawcze- komentarz do art. 11, Serwis Prawniczy LexisNexis oraz cytowany tam wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2006r., V CSK 39/2006). Przedstawione stanowisko należy odnieść do treści opinii biegłych C. K. i J. M.. Na podstawie tej opinii jeszcze raz należy wskazać na to, iż na dzień 10.12.2010r. zobowiązania spółki (...) SA przekroczyły wartość majątku i w konsekwencji kapitał własny miał wartość ujemną. Z majątku spółki można było spłacić tylko 81,9% zobowiązań i rezerw na zobowiązania. Stan finansów na ten dzień był zły i znajdowało to potwierdzenie w niekorzystnym wskaźniku płynności ponieważ spółka borykała się z terminowymi

splatami zobowiązań i występowały zatory płatnicze, zobowiązania bieżące przekraczały znacznie wartość bieżących aktywów; także wskaźnik rentowności był niekorzystny albowiem na dzień (...)2010r. spółka (...) SA wykazywała znaczną stratę netto (-35.144 tys. zł), stratę ze sprzedaży (- 20.306 tys. zł) oraz stratę z działalności operacyjnej (-26.450 tys. zł); wreszcie wskaźnik zadłużenia wskazywał, iż zobowiązania przewyższały wartość aktywów o ponad 23%. W świetle powyższych danych należało uznać, iż sytuacja ekonomiczna spółki (...) SA w dniu 10.12.2010r. była niekorzystna i było to wynikiem istotnych powodów, które zostały przedstawione. W każdym bądź razie nie można tej sytuacji utożsamiać się z przejściowymi trudnościami przejawiającymi się np. z opóźnieniu w realizacji zobowiązań krótkoterminowych.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu I instancji, iż spółka (...) SA w dniu 10.12.2010r. była niewypłacalna z uwagi na nadmierne zadłużenie. Tym samym w owym dniu była spełniona przesłanka do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie jej upadłości na podstawie art. 11 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił także zarzutu skarżącego naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 84 kc przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w niniejszej sprawie. W tym miejscu należy zgodzić się z tym Sądem, który stosując w/w przepis powołał się na pogląd judykatury, iż wprowadzenie na kupującego akcje są nałożone pozaustawowe, dodatkowe obowiązki zbadania przedmiotu sprzedaży, to jednak nieujawnienie określonej wiedzy o wyniku badania due diligence nie pozbawia go skutecznego powołania się na błąd (art. 84 kc); warunkiem prawnej doniosłości błędu jest to, aby błąd składającego oświadczenie woli dotyczył treści czynności prawnej ponieważ przepis ten zakłada istnienie po stronie składającej oświadczenie woli mylnego wyobrażenia o treści tego oświadczenia (pomyłka) lub o takich okolicznościach, jak np. fakty, do których odnosi się to oświadczenie, normy prawne, mające zastosowanie do dokonywanej czynności prawnej, albo skutki dokonywanej czynności prawnej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29.10.201r., I CSK 595/09- zbiór Lex nr 688663). Stanowisko to słusznie spotkało się z aprobatą z literaturze, w której zauważono, iż istotną rolę odgrywa rola oświadczeń (zapewnień) zbywcy, które on składa w umowie nabywcy w związku ze zbyciem akcji. W związku z tym treścią umowy objęte są czynniki ryzyka, które mogą mieć wpływ na wartość przedsiębiorstwa spółki akcyjnej. Jeżeli zbywca złożył oświadczenie co do istnienia lub nieistnienia określonych czynników ryzyka, to oznacza to, że treść tej umowy obejmuje także te czynniki ryzyka. Zatem błąd co do czynników ryzyka, które były przedmiotem oświadczeń zbywcy złożonych w umowie, jest błędem objętym treścią czynności prawnej, a więc błędem prawnie doniosłym (tak T. Czech w głosie do w/w wyroku Sądu Najwyższego).

Przedstawione stanowisko powinno być wzięte pod uwagę przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy ponieważ w §1 pkt 9 przedmiotowych umów sprzedaży zbywca oświadczył, iż spółka (...) SA nie została postawiona w stan upadłości, nie jest wobec niej prowadzone postępowanie układowe lub likwidacyjne ani według najlepszej wiedzy zbywcy nie został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości w/w spółki; zbywca oraz członkowie zarządu nie są w posiadaniu informacji na temat jakichkolwiek okoliczności mogących spowodować wszczęcie takich postępowań, zaś sytuacja finansowa spółki nie uzasadnia wszczęcia żadnego z takich postępowań. Ponadto należy pamiętać o załącznikach do tych umów zawierające dodatkowe zapewnienia zbywcy w pkt 3 pkt ust.9, zgodnie z którym spółka (...) nie zaprzestała ani nie zawiesiła płatności swoich zobowiązań, nie stała się niezdolna do spłaty swoich zobowiązań ani nie stała się niewypłacalna w inny sposób. Ponadto w pkt. 5 ust 1 oświadczoneo, iż sprawozdanie finansowe na dzień 31.12.2009r. prawidłowo przedstawia aktywa i pasywa spółki oraz przedstawia prawdziwy i rzetelny obraz stanu jej spraw, a w pkt. 5 ust. 4 stwierdzono, iż spółka spełnia wszystkie ustawowe wymogi w zakresie rachunkowości. Z niewadliwych ustaleń Sądu i instancji wynika, iż przedmiotowe umowy sprzedaży akcji poprzedziły liczne analizy due diligence wyspecjalizowanych podmiotów, które nie wskazywały niekorzystnej sytuacji finansowej spółki (...). Mianowicie sprawozdanie finansowe za 2009r. wskazywało stratę netto tylko na poziomie 194.173,23 zł, godziwa wartość przedsiębiorstwa na dzień 30.09.2010r. została określona na 36.958.457 zł, a strata wynosiła 1.425.634 zł, z kolei strata za pierwsze pięć miesięcy 2010r. miała wynosić 946.000 zł. Sąd Okręgowy słusznie zwrócił także uwagę na to, iż uwzględnienie zastrzeżeń biegłego rewidenta do sprawozdania (...) spółki (...) za 2009r. zwiększyłoby stratę o kilka milionów zł (z opinii biegłych C. K. i J. M. wynika, iż wynosiłaby 6.539.000 zł - k. 2861). Podsumowując powyższe należy stwierdzić, iż w rzeczywistości sytuacja ekonomiczna tej spółki na przestrzeni 2010r. przedstawiała

się niekorzystnie, a w chwili zawarcia przez strony umowy sprzedaży akcji wystąpiła podstawa do ogłoszenia jej upadłości.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu I instancji co do wystąpienia w okolicznościach niniejszej sprawy podstaw do uchylenia się powoda od skutków swego oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu w umowach sprzedaży zawartych w dniu 10.12.2010r. Jak już o tym była wyżej mowa nie podważa takiej możliwości powołania się wadę oświadczenia woli wcześniejsze badanie sytuacji ekonomicznej spółki w ramach analizy due diligence. Należy w tym miejscu wskazać, iż strona powodowa konsekwentnie w toku procesu twierdziła, iż druga strona w 2010r. nie udostępniła wszystkich dokumentów mających wpływ na pełną ocenę sytuacji spółki (...) SA i zostało to potwierdzone przez świadka B. W. (k. 2085). Przede wszystkim trzeba podkreślić, iż to strona pozwana, jako zbywca akcji tej spółki, zapewniła powoda- nabywcę o tym, iż sytuacja spółki nie uzasadnia wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie jej upadłości. Ma to rozstrzygające znaczenie w niniejszej sprawie w kontekście określonych w art. 84 § 1 kc przesłanek uchylenia się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Wyżej wyjaśniono, iż takie oświadczenie zbywcy objęte było treścią czynności prawnej i skutkowało ono błędnym przekonaniem nabywcy o sytuacji ekonomicznej spółki (...) SA, mającej bezpośredni wpływ na wartość nabywanych jej akcji imiennych. Trafnie w tym względzie Sąd Okręgowy powołał się na pogląd judykatury, zgodnie z którym do zastosowania art. 84 § 1 zd. 2 kc wystarczy aby zachowanie drugiej strony było współprzyczyną błędu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.10.2000r., IV CKN 144/00- OSNC 2001/4/60). Przedstawione okoliczności niniejszej sprawy dają podstawy do wniosku, iż zachowanie zbywcy akcji spółki (...) SA co najmniej było współprzyczyną błędu nabywcy co do przedmiotu sprzedaży. Zatem Sąd Okręgowy nie naruszył w/w przepisu stosując go w niniejszej sprawie.

W tym stanie rzeczy uznać za skuteczne oświadczenie powoda z dnia 13.05.2011r. o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia zawartego w umowach sprzedaży z dnia 10.12.2010r. złożonych pod wpływem błędu wywołanego przez pozwanego. Zgodzić się należy z Sądem I instancji, iż konsekwencją uchylenia się powoda od skutków oświadczenia woli zawartego w umowach sprzedaży akcji (...) SA było odpadnięcie podstawy prawnej spełnionego na rzecz pozwanego z tego tytułu świadczenia pieniężnego w kwocie 2.138.009,98 zł. Uwzględnienie powództwa w tym zakresie miało więc podstawę w art. 410 § 2 kc.

Sąd I instancji nie odniósł się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do wskazanej przez stronę powodową drugiej podstawy prawnej powództwa, a mianowicie odpowiedzialności pozwanego z tytułu rękojmi za wady rzeczy na podstawie art. 560 § 2 w zw. z art. 494 kc. Uznanie powództwa za uzasadnione na pierwszej podstawie prawnej (art. 410 § 2 kc) w istocie czyni zbytecznym ocenę jego zasadności na podstawie przepisów o rękojmi. Ocena ta nie będzie bowiem miała wpływu na końcową treść rozstrzygnięcia niniejszej sprawy z uwagi na uwzględnienie powództwa spółki (...) SA z tytułu nienależnego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, iż zaskarżony wyrok Sądu I instancji uwzględniający powództwa spółki (...) SA nie narusza prawa . Dlatego apelacja od tego wyroku została oddalona na podstawie art. 385 kpc.

Podobnie Sąd Apelacyjny ocenił zasadność wyroku Sądu I instancji oddalającego powództwo (...) spółki z o.o. w W.. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, iż uwzględnienie powództwa w pierwszej sprawie z powództwa spółki (...) SA przesądzającego skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia złożonego przez nią w umowach sprzedaży akcji z dnia 10.12.2010r. czyniło niezasadnym żądanie wykonania umowy objęcia akcji drugiej strony. Zgodzić się należy z Sądem I instancji co do tego, że konsekwencją złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych umowy sprzedaży było wygaśnięcie zobowiązania spółki (...) SA do wydania jej akcji (...)ponieważ akcje te nie zostały opłacone przez spółkę (...). Brak opłacenia wynika z upadku umów sprzedaży przewidującej wzajemne rozliczenia stron – spółki (...) SA z tytułu nabycia akcji spółki (...) SA, a spółki (...) z tytułu nabycia akcji spółki (...) SA. W związku z tym trafny jest pogląd Sądu Okręgowego, iż w analizowanej sprawie nie powstała po stronie powodowej szkoda ponieważ nie była ona uprawniona do skorzystania z wezwania do wykupu akcji albowiem nie legitymowała się uprawnieniem wynikającym z akcji (...).

W tym stanie rzeczy należy przyjąć, iż zaskarżony wyrok nie narusza wskazywanych w pozwie spółki (...) art. 471 kc i art. 328 § 5 ksh, co skutkowało oddaleniem apelacji w tym zakresie na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny postanowił zgodnie z art. 98 i 108 § 1 kpc oraz § 6 pkt 7 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 461).